

УДК 616.5-002.828-085.454.1-085.282

ОЦІНКА ФУНГІЦИДНОЇ АКТИВНОСТІ МАЗІ РОСЛИННОГО ПОХОДЖЕННЯ В ЗОВНІШНІЙ ТЕРАПІЇ ПОВЕРХНЕВОГО КАНДИДОЗУ ШКІРИ

С.А. Туркевич

Національний медичний університет імені О.О. Богомольця, Київ

Ключові слова: поверхневий кандидоз, сучасна терапія, ефективність фітотерапії.

Значна поширеність грибкових захворювань, висока стійкість і швидка адаптація цих збудників до лікарських препаратів, необхідність тривалого приймання внутрішньо далеко небезпечних ліків, а також часті рецидиви захворювання потребують постійного пошуку нових протигрибкових препаратів [8—10, 14]. Сучасна медична статистика свідчить про те, що грибкові захворювання шкіри становлять актуальну проблему для великої кількості пацієнтів [7]. Встановлено, що збудники мікозів мають сенсibilізуючий вплив на організм, що зрештою може спричинити мікотичну екзему, алергійні васкуліти тощо. У зв'язку з цим лікування грибкових захворювань зазвичай тривале і не завжди успішне.

Ефективні протигрибкові препарати, які пропонуються сучасною фармацією переважно є продуктами хімічного та природного синтезу. Однак вони досить дорогі та мають різні побічні дії (алергія, індивідуальна непереносність, гепатотоксичність тощо) [1, 5, 13]. На відміну від природних, синтетичні препарати створюють при їх використанні додаткову стресову ситуацію: організм не має ферментів, здатних розщепляти біологічно чужі сполуки (ксенобіотики). Для елімінації останніх потрібні, поперше, інтенсивний пошук та добір ферментів, здатних знешкодити «чужинців», по-друге, напружена робота вивідних систем. Часто виведення отриманих метаболітів відбувається надто повільно, що може призводити до нагромадження проміжних та кінцевих токсичних сполук і як наслідок — до вторинних порушень та виникнення нових вогнищ захворювань. Найбільше страждають у цій ситуації печінка та жовчовивідні шляхи, нирки, які забезпечують виведення більшості токсичних продуктів обміну як ендо-, так і екзогенного походження [7].

Найкраща тактика лікування мікозів — це поєднання сучасних антифунгальних препаратів з народними засобами. Лікарські рослини мають антимікотичні, гіпосенсibilізуючі, седативні, протизапальні властивості і здатні підвищувати реактивність організму [18]. Рослинні екстракти та ефірні масла з асептичною метою застосовуються в народній медицині багатьох країн [2, 3, 6, 12]. Антимікотичні властивості мають понад 1000 видів рослин із 137 родин. Їх використовують для профілактики та лікування дерматомікозів та інших грибкових уражень. Фітотерапія особливо ефективна при місцевому застосуванні. Біопрепарати рослинного по-

ходження, висушуючи шкіру і підсилюючи її кислу реакцію, створюють несприятливі умови для росту та розвитку грибкового міцелію. При цьому особливо важливим є практично повна відсутність побічних ефектів при застосуванні цих препаратів [1]. Мінімальна побічна дія або ж повна її відсутність зумовлені насамперед фізіологічністю фітозасобів. Це також пояснює, чому тривале застосування рослинних ліків є нешкідливим для здоров'я хворого. Щодо профілактики та протирецидивного лікування, то тут рослинні засоби поза конкуренцією, їх застосування не спричиняє залежності, оскільки не порушуються природні процеси обміну [16, 18, 19]. Фітотерапія, на думку багатьох лікарів та хворих, забезпечує найприродніший захист організму. Досліджено здатність ефірних олій, екстрагованих з рослин, впливати на активність мікроорганізмів [4, 13]. Таким чином, пошук і розробка антифунгальних і фунгіцидних засобів рослинного походження є актуальним завданням.

Разом із співробітниками кафедри технології ліків Національного медичного університету ім. О.О. Богомольця ми розробили новий препарат у вигляді мазі з витяжками з шавлії лікарської, фенхеля звичайного та ін., які мають антимікотичні властивості. Ці властивості шавлії, фенхеля та інших рослин описані багатьма авторами [4, 11, 15, 17], розроблено раціональні композиції мазей з різним умістом цих трав та вивчено їх мікробіологічні властивості.

Антифунгальні і фунгіцидні властивості розробленої мазі вивчено у хворих на поверхневий кандидоз шкіри та слизових. Під нашим спостереженням перебували 40 пацієнтів. У всіх випадках до початку лікування клінічний діагноз було підтверджено лабораторними результатами з використанням мікроскопічних та культуральних досліджень. Зовнішнє лікування хворих з кандидозними ураженнями провадилося залежно від вираженості запального процесу. При гострих ексудативних явищах призначали охолоджуючі примочки з настоїв і відварів з листя шавлії лікарської, трави фенхеля звичайного та ін. 1—2 рази на день. Після зняття набрякості, почервоніння і мокнуття застосовували мазь з витяжками цих рослин. Мазь намащували на шкіру тонким шаром двічі на добу впродовж 5—14 днів. У жодному випадку не зафіксовано побічної дії, всі хворі зазначали добру переносність препарату та зручність у використанні. Після за-

кінчення курсу терапії в контрольних лабораторних результатах грибів *Candida* не знайдено. Таким чином, клінічне вилікування спостерігалось в 100% випадках, що підтверджено лабораторними дослідженнями.

Переносність мазі була задовільною, подразнення не спостерігалось. При зовнішньому застосуванні мазь не спричиняє місцевого та загального токсичного впливу на організм і має високу антимікотичну активність.

Отже, шавлію лікарську, фенхель звичайний та інші лікарські рослини з антимікотичними власти-

востями, поряд із сильнодіючими антимікотичними хіміопрепаратами, можна рекомендувати як альтернативні засоби при профілактиці та лікуванні деяких грибкових інфекцій, а саме при поверхневих кандидозних ураженнях. Як антимікотичний компонент у певних дозах їх також можна застосовувати у формуляції різних ліків (мазі, настоянки тощо). Запропонована мазь характеризується високою ефективністю, доброю переносністю, зручна у використанні, не подразнює як здорову, так і уражену шкіру, що дає змогу отримати позитивні результати.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бадалян С.М., Топчян А.В. Исследование природных противогрибковых средств растительного происхождения // Успехи медицинской микологии: Матер. 2-й всерос. конгресса по медицинской микологии.— М., 2004.— Т. 1.— С. 88—90.
2. Белова Л.В., Сулейманов К.С. Применение лекарственных растений в дерматологической практике.— Ташкент, 1985.— 17 с.
3. Гарбарець М.О., Западнюк В.Г. Фітотерапія.— К., 1987.— 317 с.
4. Гончарова Т.А. Энциклопедия лекарственных растений (лечение травами): В 2-х т.— М.: ДОМ МСП, 1999.
5. Ермакова Т.С., Титов Л.П. Антимикотическое действие эфирных масел на дрожжеподобные и плесневые грибы // Успехи медицинской микологии: Матер. 2-го всерос. конгресса по медицинской микологии.— М., 2004.— Т. 1.— С. 95—96.
6. Клюев М.А. Лекарственные средства.— М.: Книжный дом Ланус, 1995.— 704 с.
7. Кобзар А.Я. Фармакогнозия в медицине.— К., 2004.— 476 с.
8. Коляденко В.Г., Короленко В.В., Бондур В.В. Протигрибкові засоби: сучасне та майбутнє // Укр. журн. дерматол. венерол. косметол.— 2004.— № 3 (14).— С. 49—58.
9. Корсун Е.В., Корсун В.Ф., Суворова К.Н., Соколов О.И. Фитокоррекция микотических заболеваний кожи лица // Успехи медицинской микологии: Матер. 2-го всерос. конгресса по медицинской микологии.— М., 2004.— Т. 2.— С. 72—73.
10. Куценко И.В. Принципы рациональной терапии поверхностного кандидоза кожи // Укр. журн. дерматол. венерол. косметол.— 2005.— № 3 (18).— С. 52—54.
11. Лікарські рослини: Енциклопед. довід.— К.: УРЕ ім. М.П. Бажана, 1989.— 544 с.
12. Молочко В.А., Горбунов В.А. Поиск противогрибковых средств среди препаратов растительного происхождения // Успехи медицинской микологии: Материалы 2-го всероссийского конгресса по медицинской микологии.— М., 2004.— Т. 1.— С. 102—103.
13. Пячюлите Д.Ю., Мотеюнайте О. Исследование фунгицидного действия эфирных масел // Успехи медицинской микологии: Материалы 2-го всерос. конгресса по медицинской микологии.— М., 2004.— Т. 1.— С. 106—107.
14. Сулейманова А.Б., Федотов В.П., Гладышев В.В., Коряковский В.А. Экспериментальная оценка фунгицидной активности 3% мази с эфирным маслом багульника в наружной терапии микоза стоп, обусловленного *Trichophyton rubrum* // Вестн. дерматол. и венерол.— 1995.— № 1.— С. 17—18.
15. Товстуха С.С. Фітотерапія.— К.: Здоров'я, 1993.— 368 с.
16. Чекман І.С. Клінічна фітотерапія.— К.: Рада, 2000.— 510 с.
17. Чиков П.С. Лекарственные растения.— М.: Агропромиздат, 1989.— 431 с.
18. Чирков А.И., Киликеев А.А. Лекарственные растения в дерматологии и косметологии.— М.: Медицина, 1995.— 128 с.
19. Ягодка В.С. Лекарственные растения в дерматологии и косметологии.— К.: Наук. думка, 1991.— 272 с.

ОЦЕНКА ФУНГИЦИДНОЙ АКТИВНОСТИ МАЗИ РАСТИТЕЛЬНОГО ПРОИСХОЖДЕНИЯ ВО ВНЕШНЕЙ ТЕРАПИИ ПОВЕРХНОСТНОГО КАНДИДОЗА КОЖИ

С.А. Туркевич

Предложено применение фитопрепаратов в терапии кандидоза кожи и подчеркнуты их преимущества. Проведено клиническое исследование эффективности мази, в состав которой входят лекарственные растения.

AN ASSESSMENT OF FUNGICIDAL ACTIVITY OF PLANT-DERIVED OINTMENT IN THE LOCAL THERAPY OF SUPERFICIAL SKIN CANDIDIASIS

S.A. Turkevych

It is proposed to use phyto-medicines in treatment of skin candidiasis. Advantages of such treatment are underlined. Clinical study of efficacy of the ointment containing medical plants has been conducted.